

**Záchrana kolekcie stolových a podlahových hodín, určených pre novokoncipovanú
expoziáciu Thurzov Dom IV.**

Tlačová správa

Hlavným partnerom projektu: Fond na podporu umenia

**"Reštaurovanie hodín z verejných zdrojov podporil Fond
na podporu umenia".**

.....
*V zbierkach Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici sa nachádza vyše 70 kusov vzácných
historických hodín. Táto zbierka patrí medzi najrozsiahlejšie zbierky muzeálnych hodín na
Slovensku, obsahuje predovšetkým hodiny z regiónu od domácich výrobcov.*

*V kolekcií sú zastúpené stolové, nástenné, píšťalové, pondusové, cestovné, vreckové a podlahové
hodiny z obdobia od roku 1570 až po rok 1920.*

*Výnimočnosť tejto zbierky je aj v širokej škále hodinových mechanizmov, ktoré v rámci
reštaurovania prechádzajú procesom sfunkčňovania.*

*Každé hodiny sú špecifické a unikátne a v časovej osi vzniku ponúkajú zaujímavé sledovanie vývoja
nielen hodinových skeletov, ale aj samotných hodinových mechanizmov.*

.....

Banská Bystrica a tunajšie hodinárske remeslo získalo celokrajový ohlas. Už v polovici 14. storočia sa stretávame s majstrom Jánom (v tom čase malo už mesto aj svoje vežové hodiny). Hodinárstvo bolo v 17. a 18. storočí spojené s rodinami Oberlaudtovcov, Krumovcov a Ribošiovcov. Z rodiny Oberlaudtovcov vynikal najmä Martin (práce z rokov 1688-1717). Po ňom prevzal dielňu jeho zať Matej Krumm. Popri tejto rodine vynikali aj hodinári Samuel Urbáni, Juraj Metzner a Ignác Ribóši.

V každých hodinách zo zbierky Stredoslovenského múzea sa zrkadlí náročná práca banskobystrických hodinárov akými boli: M.E. Tulinský, Matej Krumm, Štefan Schlawa, Adam Habel, Július Krumm, alebo Daniel Krumm.

Hodiny z fondu Stredoslovenského múzea mali vo svojich pracovniach aj osobnosti ako napr.: Štefan Moyzes, alebo Jozef Gregor Tajovský.

.....

Projekt - Záchrana kolekcie stolových a nástenných hodín, určených pre novokoncipovanú expozíciu Thurzov Dom IV., je pokračovaním úspešných projektov: Záchrana kolekcie stolových hodín, určených pre novokoncipovanú expozíciu Thurzov dom 1. etapa z roku 2015, 2. etapa z roku 2016/2017 a 3. etapa z roku 2017/2018, počas ktorej sa zrealizovalo reštaurovanie vzácnej kolekcie 18 stolových, nástenných hodín a podlahových hodín, zo zbierok Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici.

Zámerom projektu bolo sfunkčnenie a zreštaurovanie vybraných 3 historických -krbových, biedermeierových a podlahových hodín. Pri reštaurovaní sa kládol dôraz na zachovanie pôvodnosti a špecifickosti obdobia, v ktorom boli jednotlivé hodiny zhotovené. Cieľom bolo sfunkčniť jednotlivé mechanizmy hodinových strojov, doplniť chýbajúce časti ako v mechanike jednotlivých hodinových strojov, tak v chýbajúcich častiach jednotlivých skeletov, rezieb, ozdobných prvkov, liatych mosadzných reliéfov, sústružených prvkov, kružieb, šošoviek, tvarovaných kyvadiel a podobne. Použitá bola klasická šelaková politúra v daných odtieňoch.

V projekte došlo k zreštaurovaniu a sfunkčneniu nasledovných 3 historických hodín:

Francúzke figurálne krbové hodiny, evidenčné číslo H – 01091

Opis reštaurovaného predmetu: Hodiny pozostávajú zo spodného profilového podstavca zdobeného rozvilinou, akantom a boltcom. Strednú časť podstavca zdobí motív vetvičiek radených do polooblúkov. Mechanizmus hodinové stroja je osadený do iluzívneho výseku krajiny s bralom a postavou ženy. Postava je zobrazená v pohybe, pridržiujúc sa brala. Odetá je v jednoduchých šatách v dobovom účese, so šatkou prehodenou cez ramená. Hodinový mechanický stroj má kotvový krok, bicí, západkový mechanizmus s opakovaným polkovým bitím. Odbíjanie je do kovového zvonca.

Reštaurátorsky postup: Mechanizmus hodinového stroja bol kompletne demontovaný. Celý korpus bol postupne čistený zo zreteľom na zachovanie pôvodnej patiny, ktorý bol v prevedení bronz a patinovaný špiater. Po montáži jednotlivých prvkov do celku bol skelet zafixovaný zaponovým lakom proti oxidácií. Nasledovalo vloženie mechaniky do skeletu a jeho odskúšanie na presnosť. K hodinám bol dodaný náťahový kľúč.

Biedermeierove stolové stĺpikové hodiny, evidenčné číslo H – 02732

Opis reštaurovaného predmetu: Hodiny sú tvorené spodnou, soklovou, hranolovitou skrinkou s odstupňovanou, profilovou lištou nesenou alabastrovými nožičkami v tvare sploštenej gule. Na spodnú časť sú po bokoch osadené po dva alabastrové stĺpy, ktoré sú obojstranne, konkávne zúžené. Spodné pätky a horné hlavice sú mosadzné na povrchu s jemným rastrovaným vzorom. Ukončenie stĺpov v hornej a spodnej časti je štvorhrannými drevenými podstavcami. Ciferník smaltovaný s rímskymi číslicami. Na ciferníku sa nachádza nápis – signatúra – MATHIAS KRUMM IN NEUSOHL. Kružba liata rastrovaná s uzatvárajúcimi mosadznými dvierkami a vypuklou sklenenou šošovkou.

Reštaurátorsky postup: Vybratý bol mechanizmus hodinového stola z drevenej hodinovej schránky. Zo zadnej časti bol demontovaný mosadzný držiak so špirálovou pružinou. Kompletná mechanika hodinového stroja bola postupne vyčistená premazaná a zoradená. Všetky mosadzné prvky vrátane kružieb a kyvadla boli opatrené zaponovým lakom. Realizovaná bola petrifikácia dreveného skeletu z vnútorných častí. Poškodený zadný proti prachový kryt bol scelený a farebne zjednotený. Drevený korpus bol chemicky a mechanicky vyčistený. Poškodené miesta boli pretmelené a farebne zjednotené čiernym pigmentom Bayerox pojeným v šelaku. Alabastrové stĺpy a nožičky boli vyčistené a preleštené. Do takto pripraveného korpusu bol vsadený kompletný hodinový mechanizmus. Tento bol odskúšaný vrátane odbíjania do špirálových gongov.

Barokové , ľudové, podlahové hodiny, evidenčné číslo H – 06242

Opis reštaurovaného predmetu: Skelet vyhotovený zo smrekového dreva s farebnou polychrómovanou povrchovou úpravou. Spodnú časť tvorí soklová mohutná profilová lišta, ktorá prechádza do stredovej časti, cez skosenie pod 45 stupňovým uhlom a zúžením drieku hodín o cca 3 cm. V stredovej, driekovej časti sú osadené otváracie dvierka s imitáciou kazetovej výplne. Vnútorne rohy kazetovej výplne sú dozdobené jednoduchou rezbou, vyhotovenou polkruhovým dlátom. V strede dvierok sa nachádza otvor so zasklením (priezor na kyvadlo). Dvierka sú okované ozdobnými dobovými , vysadenými závesmi na pravej strane a ozdobným kovaným tiahom. Dvierka sú z vnútornej strany opatrené polodrážkou kvôli lepšiemu dosadnutiu na skelet. Hodinový stroj je kovaný, špagátový s odbíjaním do zvoncov. Na zadnej strane ciferníka je vročenie generálnej opravy hodinového stroja, rok 1936 – Kalman Brucnik.

Reštaurátorsky postup: Po presunutí do reštaurátorského ateliéru bola vybratá mechanika hodinového stroja vrátane kovaných závaží a plechového maľovaného ciferníka. Vnútro dreveného skeletu bolo očistené od hrubých nečistôt a depozitov. Pri reštaurátorskom zámere bola vyhotovená malá sonda, ktorá potvrdila premaľbu dreveného korpusu. Táto bola rozšírená mechanickou cestou. Nasledovalo postupné, časovo náročné, chemické a mechanické snímanie sekundárnej premaľby z celého korpusu, všetkých dvierok a prechodových profilových líšt. Súčasne s týmito prácami bolo realizované aj chemické a mechanické čistenie kovaných pántov a uzatváracích zvrtlíkov. Vnúterná výmalba horného korpusu (tzv hlavy hodín) bola taktiež mechanicky a chemicky vyčistená a farebne doretušovaná a scelená.

Na zadnej strane ciferníka sa nachádza zápis „ hodinárskeho majstra „ (realizátora opravy) z roku 1936. Už samotný nápis svedčí, že sa jednalo v tej dobe skôr o laika ako profesionálneho hodinárskeho majstra. Odborník by odkaz na zadnej strane zrealizoval rytím arabskými písmenami. Tento nápis je realizovaný raznicou v tvare V, rímskymi písmenami bez rutiny. Počas týchto hodinársko - reštaurátorských boli súbežne realizované práce na reštaurovaní kovaného maľovaného ciferníka. Tak ako pri sekundárnej premaľbe dreveného korpusu potvrdila sa aj v tomto prípade premaľba samotného ciferníka. Túto skutočnosť potvrdili stratigrafické sondy na čelnej strane ciferníka. Snímanie jednotlivých premalieb som realizoval kombináciou chemickej a mechanickej cesty, nakoľko jednotlivé vrstvy sekundárnych premalieb boli veľmi ťažko rozpustné. Zmenená bola celá farebná výmalba ciferníka vrátane motívu cechového erbu. Z pôvodnej výmalby figurálneho motívu sa zachovali torzál ne časti inkarnátu dvoch figurálnych postáv s časťami erbu. Hľadaním a oslovením odborných historikov v slovenských múzeách sa mi podarilo vyskladať pôvodný motív farebnej realizácie cechových hodín. Náročná bola postupná retuš celého ciferníka zo zreteľom na zachovanie pôvodnej výmalby v čo najväčšom rozsahu. Po dobu niekoľko týždňov bola odskúšaná správnosť chodu hodinového stroja a odbíjania.

Zreštaurovaním tejto unikátnej kolekcie historických hodín, sa zvýši ich umelecká hodnota s ohľadom na ich technické a umelecko-historické riešenie.

Zreštaurovaním tohto súboru historických hodín sa predĺžila ich životnosť a obnovila sa autentická podoba. Sú dokladom našej histórie , technickej vyspelosti hodinárskych majstrov a dokladom pre nové generácie.

Takto zreštaurované zbierkové predmety budú súčasťou expozície Thurzovom dome v Banskej Bystrici a stálej expozície Matejov dom Banská Bystrica.

Všetky hodiny sú výsledkom práce hodinárskych majstrov, produktom dobovej technológie a dobových techník.

.....

Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici oslavuje v roku 2019 viacero výročí. Najvýznamnejšie, 130. výročie založenia oslávi výnimočnou výstavou, ktorou chce vzdať hold všetkým osobnostiam a ľuďom, ktorí sa zaslúžili o jeho vznik a zachovanie vzácnych zbierok pre ďalšie generácie. 130 ROKOV INTERPRETÁCIÍ HISTÓRIE môžu návštevníci obdivovať v Thurzovom dome od 9. mája do 24. novembra 2019.

Pri prehliadke výstavy odhalia zaujímavú cestu zbierkových predmetov zo zabudnutia, spod nánosov prachu, až pod reflektory výstavných siení.

V rámci výstavy sú vystavené aj zbierkové predmety reštaurované v projektoch: Záchrana kolekcie stolových a nástenných hodín, určených pre novokoncipovanú expozíciu Thurzov Dom I.- IV., z rokov 2015 - 2018.

Na výstave sú vystavené aj hodiny z aktuálne posledného projektu: Záchrana kolekcie stolových a nástenných hodín, určených pre novokoncipovanú expozíciu Thurzov Dom IV.

PhDr. Filip Glocko

